

På riktigt viktigt - projektinriktat arbete på förskolan

Sofia Hedin

pedagogista i Ryd, Linköping

En femårig pojke på förskolan Kakburken i Ryd, har nyss agerat pressfotograf under kungaparets besök i området och blir intervjuad av TV4. Han svarar med allvar och eftertänksamhet på reporterns frågor om varför projektet Perspektiv, som förskolan arbetat med under året, har varit så roligt. - För det är på riktigt viktigt.

Och det är just så det ska vara. Pojken har något viktigt och relevant att förmedla, precis som vilken medborgare som helst. Barn gör inte bara saker för att det är kul. Det finns också en tanke bakom det de gör och väldigt ofta görs det med nya infallsvinklar som vi vuxna inte har tänkt på. Barns arbeten och prestationer är inte gulliga. De är viktiga och relevanta.

I Sverige talar vi ofta om barn som Sveriges framtida medborgare. Men de föds till medborgare. De föds med samma rätt att vara med och påverka och med samma rätt att få göra tillägg och utveckla vårt samhälle. Det finns här en oerhörd kompetens i Sverige som vi lätt glömmer bort. Den kompetensen ryms i varje barn där vi har mycket att lära. Barnen är inte fasta i ramar som hur saker borde vara. I stället finns en öppenhet och frihet som kan föra tanken långt längre, där min vuxna hjärna redan bestämt sig för vad som är möjligt och inte omöjligt.

Projektarbetets grund

På Ryds förskolor har man under de senaste fem åren arbetat efter [Reggio Emilias pedagogiska filosofi](#). Inom Reggio Emilia är det kompetenta barnet, det relationella lärandet, rättigheten till många uttryckssätt och projektarbeten några av grundstenarna. I de projektarbeten man ständigt arbetar med sker det därför ett lärande tillsammans. Vi lär inte trots utan med hjälp av våra olikheter. Projekten ska vara relevanta och intressanta för barnen men även för pedagogerna, där man tar sig an en utmaning tillsammans för att kunna bli klokare och för att få möjlighet att tänja på sitt tänkande.

Det som utmärker projektinriktat arbetssätt är att alla läroplansmål ryms inom ett avgränsat arbete. Det utmärks också av att det är intressant för barnen och att kunskapen inte förmedlas från pedagogerna av tradition utan på grund av att de har de kunskaper som behövs för att lösa det problem man står inför. Lärandet blir ämnesövergripande där de olika ämnena flätas samman.

Projektet börjar ofta med att pedagogerna skapar en rubrik utifrån ett ämne som engagerar dem och där de ser möjligheter för att få barn engagerade. Utifrån detta växer projekt fram genom barnens frågor, tankar och nyfikenhet. Låt oss presentera ett exempel på ett projekt som växt fram, kopplingen till läroplansämnen och hur det fördjupas genom projektet.

Projektet Middagen

Förskoleområdet Västra skulle få en ny områdeschef och pedagogerna ville därför bjuda in honom för att han skulle få en förståelse för verksamhetens arbetssätt. De berättade detta för barngruppen och frågade om barnen ville hjälpa pedagogerna att bjuda honom på middag. Barnen antog utmaningen men konstaterade att det behövdes flera middagsgäster. Arbetet var igång.

Man diskuterade potentiella middagsgäster, förhandlade och argumenterade för och emot. När antalet gäster var satt behövde man fundera kring en mängd frågor:

- Hur stort behöver bordet vara? (Här krävdes det en mängd matematiska verktyg för att mäta och räkna för att komma fram till lämpligt beslut.)
- Hur ska dukningen se ut och hur gör vi den vacker? (Här provade barnen sig fram genom olika lösningar och presenterade dukningar för varandra under luncherna där man fick beskriva varför just denna variant var ett bra alternativ.)

Genom frågor som dessa blev läroplanens innehåll om värdegrund levandegjort. Barnen fick klart för sig att det finns olika sätt att tänka, att vi kan lära av varandra och tränades på att kunna lämna sina egna åsikter för att ge plats åt någon annans.

På väggen växte ett matbord i skalan 1:1 fram med idéer kring middagens genomförande.

Man skrev inbjudningskort, planerade underhållningen och tog fram en trerätters meny. Barnen gav varandra ansvar för olika uppgifter och gjorde studiebesök på restauranger etc. för att se vilka lösningar som fanns där.

Hela detta projekt tog en termin. En termin som var fylld av svenska, matematik, teknik, naturvetenskap och värdegrundsarbeten. Allt detta gjordes i ett projekt som var på riktigt för barnen. Barnen arbetade inte med linjalens centimeter för att pedagogen ansåg att det var dags. De arbetade med den för att den behövdes för att lösa det problem de hade framför sig. På så sätt blev lärandet relevant, roligt och fördjupat.

Projektet Perspektiv

Låt oss nu gå tillbaka till pojken som agerade pressfotograf och gav oss uttrycket "på riktigt viktigt".

Detta projekt startade för tre år sedan då förskolan tillsammans med barnen ville arbeta med deras närområde. Ryd är ett område där många av invånarna är arbetslösa och är drabbat av skadegörelse. Man ville därför bygga upp en relation mellan området och barnen och ge dem en stolthet och gemenskap där de olika nationaliteterna var en styrka och inte ett hinder. Har man en relation och känner stolthet över sig själv och över sitt område förstör man det inte i framtiden och kan lättare bemöta fördomar som man ibland stöter på gällande Ryd.

Så under tre år har barnen mött området på en mängd olika sätt. Men under utvärderingen kände pedagogerna att de inte fullt ut kom åt barnens tankar och upplevelser. De undrade bland annat: Vad var det barnen uppskattade i sin omgivning? Vad tyckte de var vackert, spännande och utmanande?

Detta förde in pedagogerna på den demokratiska frågan om vem det är som ges möjlighet att dokumentera vår omvärld.

Efter att ha startat ett samarbete med Göteborgs filmhögskola Valand valde man att föra in ett, för barnen, nytt verktyg i förskolan – kameran. Hur den presenterades och användes hade planerats omsorgsfullt. Då pedagogerna ville få tillgång till barnens tankar och seende valde man att köpa in stöt- och vattentåliga kameror. På detta sätt kunde man ge barnen fria händer att lära känna verktyget utan att pedagogerna gick in med pekpinnar och därmed styrde in dem på våra "vuxentankar". Kamerorna låg alltid framme på avdelningarna, både hos de yngre barnen på ett-tre år som hos de äldre på tre-sex år. På detta sätt kunde barnen använda dem när de önskade och såg behovet.

Arbetet tog en mängd riktningar och gav alla, barn som pedagoger, nya lärdomar. Barnen

producerade dokumentärfilmer och i dessa såg pedagogerna hur deras språk utvecklades. Man såg hur det ibland var lättare att tala till en kamera än till en grupp man hade fysiskt framför sig.

Barnen tog en mängd bilder på föremål och detaljer vilket visade på barnens enorma skarpsynthet inför det som de mötte i vardagen. Det väckte även tankar hos pedagogerna angående vilka väggbilder man erbjöd barnen. Barnen visade på en enorm kompetens kring abstrakta filmer och bilder. Sättet de reflekterade på och bemötte dessa var ofta långt mer komplicerade än våra. Tankar som väcktes var om det kunde vara så att:

- vi vuxna har lärt oss vad som "rätt" och "fel" och hur en klassisk dramaturgi bör vara?
- vi ofta har svårt för mer konstnärliga vinklingar av filmer och därför berövar barnen möjligheten till dessa utmaningar genom de ofta kontrastrika och tydliga barnillustrationerna?

Resultatet av filmerna blev att förskolan nu har helt andra bilder på väggarna där barnen får möjlighet att möta olika konstformer och ismer då inget är för svårt för dem. De är bara vi pedagoger som begränsat utbudet tidigare i tron att det var för komplicerat.

Men man upptäckte även nya användningsområden som pedagogerna aldrig hade tänkt på innan. En tvååring satte kameran på inspelning, lade den i en kakburk, satte på locket och väntade en stund. Därefter plockade hon upp den för att se hur burken såg ut inuti. Kameran hade således använts som en förlängning av ögat, till att nå dit ögat inte annars når.

Det hela mynnade ut i en konstupställning på Östergötlands museum där foton visades upp i stort format och där filmer och tankar från barnen presenterades. Barnen fick även erbjudande att agera pressfotografer då kungaparet kom på besök till Ryd. Ett uppdrag de antog – inte med tacksamhet, utan snarare med självklarhet, stort allvar och seriositet.

Ett livslångt lärande

Men projektet är inget projekt i den bemärkelsen att det har ett slutdatum. Det lever ständigt vidare och kameran är nu ett lika naturligt verktyg på avdelningarna som pennan.

Vi på Ryds förskolor vill ge barnen en palett av olika verktyg att ta till för att lösa problem och uttrycka sig. Kameran är nu ett av dem. Detta visade en flicka från förskolan Kakburken då hon under projektet Middagen (som nämns tidigare) skulle rita pilar till den vägbeskrivning som skulle göras till middagsgästerna. Hon kände att det är svårt men då hon var förtrogen i alla de tillvägagångssätt hon kunde välja för att lösa ett problem tog hon den väg som passar henne bäst: Hon byggde en pil med pennorna i stället för att rita. När hon var klar hämtade hon en kamera och tog ett foto av konstruktionen. Därefter svepte hon bort pennorna (sin skiss) och började till sist rita av den pil hon fotograferat. För henne var problemet "på riktigt viktigt" samtidigt som hon var förtrogen i de möjligheter hon kunde ta till för att lösa det.

Implikationer - Barn är kompetenta OM ...

Den största utmaningen i att arbeta projektinriktat är att inte hamna i fällan där vi pedagoger börjar styra och planera upp allt i förväg, som om vi redan visste vad barnen tänker och behöver. Vi måste våga lita på vår övertygelse om att barn är kompetenta. Barn är kompetenta om de får förutsättningarna till att vara det, om vi lyssnar på barnen med ärlig nyfikenhet och visar lust att lära från dem. Det betyder inte att vi ska retirera från vårt ansvar och den kompetens som vi sitter på. I stället kan det ske ett utbyte där vi pedagoger delar med oss av de erfarenheter och de kunskaper vi har samtidigt som barnen kan öppna våra ögon för nya möjligheter och lösningar.

Det är svårt och det krävs både mod och en enorm professionalism hos pedagogerna för att detta ska kunna ske fullt ut. Men att sträva mot detta mål är en början och redan här kommer det att ske

storverk. Det kan förskolorna i Ryd skriva under på.

För det som sker där är "på riktigt viktigt".